

Samtidige uniformsbeskrivelser efter Bræstrups efterladte papierer 1813-1814

(Chakoten 1970/3)

Indledning

Samtidige beskrivelser er en uvurderlig kilde, når emnet er gamle tiders uniformer. Bræstrups [1](#) "Efterladte papierer 1813-1814" indeholder en del beskrivelser af tropperne, som de tog sig ud under kampene i Holsten i 1813 og 1814.

Uddrag af papirerne har været bragt i bladet Chakoten 1970 og denne artikel er gengivet nedenfor.

Det er et kendt faktum, at et billede siger mere end mange ord, så jeg har indsat enkelte vignetter fra hjemmesidens illustrationer for at gøre artiklen lidt mindre tung og jeg bringer til sidst links til de billeder af relevans for emnet og perioden, som vi i dag har på vores hjemmeside.

Kaare Myltoft

Bræstrup

Om de russiske og hanseatiske tropper

[side 40-43] "Kosakkerne, som jeg så meget har længtes efter at gøre bekendtskab med, ser ud som det værste pagats, man kan tænke sig, i det højeste som stratenrøvere, men slet ikke som folk, der kunne være farlige for soldater, hvilket de dog i højeste grad skulle være. De ere sædvanlig af middel størrelse og temmelig stygge med ei meget sigende undertiden vilde ansigter og blonde haar. Sædvanlig bære de knebelsbarter og mange - især de ældre - skjæg af betydelig længde. Deres klædedragt er den mest sammensatte og blandede, som man kan tænke sig.

Russiske kosakker

Kun de danske kosakker ere godt og temmelig uniforme klædte, mest i en kort blaa trøje med matrossnit

med rød krave og opslager samt lange blaa buxer, som artilleriofficererne ulanbukser, med en rød stribe ned langs siderne. Derhos bære de, om livet og en patrontaske, der sædvanlig er af støbt sølv med mange figurer paa af størrelse omtrent som vore kavalleriofficerers, men af en noget anden facon, i et sort skuldergehæng, der i ringe afstand fra hinanden er besat med allehaande figurer af sølv omtrent som paa seletøjer. Undertiden hænger en sølvfeltflaske i stedet for patrontasken i denne rem. De have alle næsten uden undtagelse de sædvanlige russiske huer ligesom de strandede russiske matroser, det er en klædeshue uden skygge som en hattepul kantet forneden med en tresse tøj af en anden farve.

Farven af tøjet er hos de sædvanlige kosakker ofte vanskelig at udfinde, da de synes at være ligesaa lidt bange for snavs paa klæderne som for enhver anden ubehagelighed. De danske kosakker have sædvanlig støvler, men der er ingen, der har sporer. De almindelige kosakker have alle mulige dragter, franske, portugisiske og gud ved hvilke andre uniformer af alle farver og snit, civile gallakjoler, som vel ere tagne fra deres venner franskmændene, faareskindspelse og andre pelse eller grove klæder, som synes forfærdigede hjemme hos dem selv. De have ogsaa kapper af alle faconer, som nok mest er bytte, enkelte ser man ogsaa af noget tøj som tougværksgulvtæpper, hvilket vistnok er kosakkisk mode.

Paa benene ere de ligesaa fantastisk klædte med fremmede munderings-, lærreds-, skind-, ulan- og hvilket som helst slags bukser, man ellers kan forestille sig. Paa fødderne have enkelte støvler, men de fleste sko. Man finder saa lidt tegn paa uniformitet ei alene hos hele samlingen, men og hos den enkelte person, at man ofte ser en kosak med en støvle paa et og sko paa det andet ben eller med strømpe paa det ene ben og det andet bart eller omviklet med laser eller indknappet i en erobret støvlet.

Russiske kosakker i kamp med dansk let dragon

Foruden sabelen have de alle en 5-6 alen lang landse forsynet paa enden med en sædvanlig med toug tilbunden jernspids eller undertiden med en bajonet. Ved dette vaaben, som just ikke ser meget durabelt ud, skulle de være overmaade farlige, da de skulle have en overordentlig force i at svinge det og træffe paa hvilken plet de ville. Nogle have desuden en lang bøsse hængende paa ryggen i en rem, som nok for det meste er bytte fra franskmændene. I deres læderbælte hænger deres kautschu, en pisk, som de alle have. Mange kosakker have paa brystet et lille lyseblaat baand, som skal være et ordensbaand, og adskillige bære St. Georgsordenen med baand af gul, hvidladen eller anden lys farve.

Hestene ere i god stand, men saa uanselige, omtrent som den mest vantrevne og søvnige laalandske eller sjællandske bondehest. De have lange halse og bære hovedet i lige linie med kroppen, hvilket saa vel som deres kantede facon især af krydset gjør dem let kjendelige blandt andre. Rytterne sidde en god halv alen over hestens ryg, da sadlen er ligesom en æselskløftsaddel og desuden belagt med en tyk læderpude samt ovenpaa undertiden endnu med skind.

Kosakkerne sidde tilhest med benene omtrent som kunst-beridere og dingle under ridtet med dem ind mod hestens sider. Ned over hestens sider gaar der fra sadlen store læderklapper. Med kroppen sidde

kosakkerne foroven. De føre hesten uden stænger. Alt lædertøj ser jammerligt ud, det er ofte bundet sammen flere steder.

Paa officererne og de menige har jeg ingen forskel kunnet opdage."

[side 217] "Blandt de russiske tropper udmærkede sig især landeværnet ved sit afskyelige svinske udseende. Det består i almindelighed af smaa folk, nogle kun to alen høje af meget stygge fysionomier og styg skabning. Deres dragt er en kapotkjole, som naar til knæene og er spændt sammen med en læderrem, et par lange bukser og en foroven firkantet to kvarter høj hue uden skygge med et A i panden. Kjole, bukser og hue ere af grovt hvidgraat tøj. De, der ere gamle nok dertil, bære langt skæg, og deres haar er som alle russeres langt og tykt. De ere stygge og deres urenlighed gør deres udseende højst modbydeligt. Kosakkerne ere, skønt mere irregulært klædte, i almindelighed smukke mod dem. Landeværnet har mest franske geværer og skal ikke exercere saa slet, som deres maladroite udseende lader formode. De, som høre til landstormen, have kun piker."

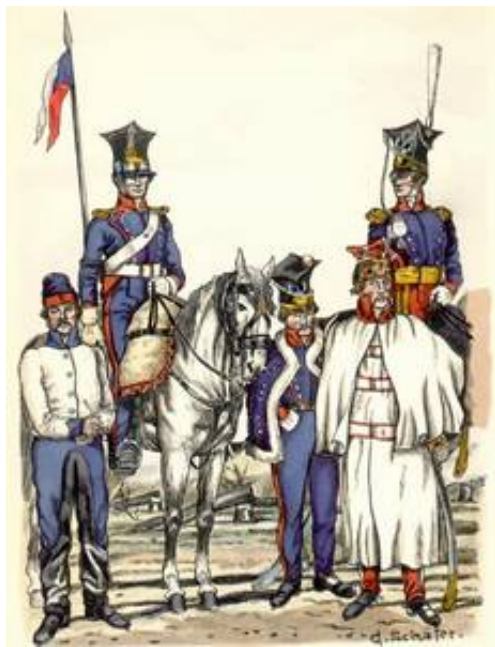
Hanseatisk kavaleri

[side 44] "De russiske husarer, som ligge i denne egn, om jeg ikke husker fejl, regimentet Illumowsky, ere i det hele overmaade deilige folk i en meget smagfuld skarlagensrød uniform med hvide snore og med graa ulanbukser med røde kanter samt graa russiske huer ogsaa med rød kant. Deres heste ere meget store, stærke og i god stand, men af en anderledes sværere skabning end vore.

Artilleriet er mørkegrønt med en hjelm med gule plader foran. Det ser ret godt ud. Kanonerne som jeg ikke saa, skulle være grønmalede.

Det Hanseatiske kavalleri er meget godt klædt og i det hele udstyret og armeret paa kosakkisk, saa at de have alt lige til kartuschen og skjægget, kun ved jeg ikke, om de ogsaa have de indvortes egenskaber og haardførheden. De bære dog faner som vore ulaner paa deres lanser og den hanseatiske kokarde, hvid med rødt kors. Uniformen er en graa eller mørkegrøn halvfrakke med lyseblaa krave med guldknaphuller samt blaa kanter paa bukserne og om huen."

Om de franske tropper

Polske lansenerer i Hamburg, 1813

[side 79] "Toget som kom gennem den fra Hamburg førende Mühlenthor, aabnedes ligesom af en stærk dragonpatrouille. Derpaa kom nogle lancierskorporaler med karabinerne anlagte saaledes, at de, når det skulle være nødvendigt, kunne spænde og affyre dem. Derefter fulgte omtrent en escadron lanciers. De bestode af polakker, portugisere, hollændere, franske, tyskere o.s.v. og vare temmelig velvoksne folk. Uniformerne vare mørkeblaa, ulanbukser med røde striber, mørkeblaa trøje med kulør de chair rabatter af snit som vore ulaners, firkantede polske huer, ulanlandser med blaa og hvide flag, sabel og pistoler. Hestene havde lammeskindsvallapper med ulden udad. Deres trompetere vare paillegult klædte.

Efter dem kom 50 mand chasseurs a cheval - levningerne af det ved marchen til Rusland 1000 mand stærke 28. regiment, italienere med fæle banditansigter og en ikke smuk mørkegrøn uniform. Nu fulgte batailloner af det 12., 33., 35., 57., 61., 82. og endnu et regiment. Disse vare alle i mørkeblaa uniformer undtagen tambourerne, som vare mørkegrønne, overalt besat med snore med et N og en ørn efter hinanden. Rabatterne og fjerene ere saa forskellige, at jeg endnu ei ret er blevet klog paa forskellen. Saa meget tror jeg kun at vide, at grenadererne, som ellers ingen distinktion bære, have røde rabatter og fjer, og voltigeurerne gule kraver og fjer. Chaussuren er hvide klædesbukser med lange støvletter, hos enkelte hvide lærredsbukser. Paa chakoten have alle gule slet ikke smagfulde plader med en ørn foroven og paa midten af pladen regimentets no. Hver soldat bærer kejserens chiffer. I almindelighed to gange paa hvert kjoleskjød og en gang paa patrontasken. Deres musik bestod kun af nogle meget slet lydende, men ret godt slagne trommer ved hver bataillon, den øvrige musik sige de ere bleven i Rusland."

Om de svenske tropper

[side 210] "Det svenske militær havde et meget hæsligt udseende. Infanteriet, som bærer runde hatte med en messingring om pullen tæt over skyggen og gule fjer samt graa kapper med korte, nedhængende slag, forekom mig at have ganske et udseende og en anstand som borgermilitis, og officererne med deres lange blaa ildesyede overkjoler med store gule knapper som haandværkssvende i vore smaastæder i deres søndagsdragt. Grenadererne med deres rundpullede hatte med en bøjle besat med hestehaar som paa vore dragonkasker og granater paa forsiden samt jægerne saa ikke meget bedre ud. Folkene ere ogsaa selv langtfra smukke."

Fransk infanteri, 1813-15

Noter:

1) Kristian Jakob Kosmus Bræstrup blev født i 1789 og døde i 1870

Han deltog i 1813 som auditør i felttoget i Holsten, blev i 1821 assessor i Københavns politiret, i 1823 vicepolitimester og i 1833 politimester.

Han fratrådte som geheimekonferensråd og blev som dansk sendebud sendt til Athen, hvor den danske prins Vilhelm var blevet kronet som konge (Georg I).

I 1864 blev han udnævnt til overpræsident i København, en stilling han beholdt til sin død.

Fra november 1864 til april 1865 deltog han i fredsforhandlingerne efter krigen i 1864 og i perioden april-november 1865 var han justitsminister.

Hans *Efterladte papierer fra 1813-14* blev udgivet i 1894.

Kilde: *Nordisk familjebok konversationslexikon och realencyklopedi, 1905*

2) Illustrationerne her stammer fra mange forskellige kilder og baserer sig på mange forskellige originalkilder fra mange steder.

Derfor giver de et meget andet billede end Bræstrups, uden at det tager fra værdien af hans "øjebliksbillede".